

Forfatter: Sibbern, F. C.

Titel: Efterladte Breve af Gabrielis

Citation: Sibbern, F. C.: "Efterladte Breve af Gabrielis", i Sibbern, F. C.: *Efterladte Breve af Gabrielis*, udg. af Henrik Schovsbo , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, [Valby], Borgen, [1998], s. 128. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-sibbern01val-shoot-idm139907530477088.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Efterladte Breve af Gabrielis

4. Fortolkning

Den sårede elsker, der trækker sig tilbage til ensomheden for at vinde nyt livsmod og indlede en ny bane i livet - det smager for en moderne læser af et terapeutisk projekt. Sandt er det da også, at overvejelserne og deres formulering i brevene hidbringer en afklaring - kuren virker, som tidligere omtalt. Den, brevene er adresseret til, tjener i sin stumhed ikke som terapeut, for han er stum i den forstand, at der intetsteds i korrespondancen udvikler sig en dialog. Gabrielis er overladt til selv at finde vej, og herunder bruger han som vist andre menneskers historier som pejlemærker, men han bruger også - og især - litteraturen. Han er en bogens og sprogets mand frem for noget, og til dette hører bevidstgørelse og formulering af problem og løsning.

Undervejs længes Gabrielis efter det katolske skriftemål. I denne institution kan man lette sit betrængte hjerte, formulere sine urolige forestillinger til en anden, som er mere og andet end en privatperson, fordi han som præst garanterer en fortolkende verdensorden, hvor man kan finde sin plads, selvom man netop nu er lidt forvirret. Hjertets ængstelse forsvinder, når den er bekendt - og, må man tilføje: når autoritativ tilgivelse følger bekendelsen. Men lutherdommen har ikke skriftestole.

Men vi har digtningen og dens sækulariserede psykologi. Eller rettere: det havde man på Sibberns tid, det var før de praktiserende sjæleanalytikere. Den gode digtning skildrer de almene psykiske sammenhænge, der hører personligheden til. Problemet for den søgende er at identificere de private og konkrete krisetegn med digtningens skildringer. Der er her tale om en dobbelt fortolkning: dels af digterværket i retning af en inderliggørelse, dels af ens egen situation i retning af en objektivisering. Dette skildrer Gabrielis meget klart i et af de første breve, nemlig 11. oktober. Han skriver: »Ved Schillers Digte, især hans Yngling ved Bækken, vakte, nærrede og opløste jeg min indre Fortvivvelse til en stille Veemod«. Her er processen tydeliggjort og leddelt: at forestille sig sin smertes genstand, at udvikle og tage fortvivelsen i analytisk øjesyn, dvs. at reflektere over sig selv, og endelig at komme over den aktuelle smerte og lade den opluges af den almindelige livsstemning, fortolket

129

og for så vidt forsonet, som man kan træde ud af krisen og handle i verden. Dette er humanistisk terapi, hvor man selv er både analysand og analytiker, skriftebarn og nådemeddelelse.

Her i citatet er nævnt Schillers digte, men mange andre digterværker fra den tyske klassik og romantik nævnes rundt omkring, ligesom der som sagt er de indlagte historier. Der ligger et tegntyderi i denne bestræbelse på at se sig selv i andre og deres vidnesbyrd, og det almene i sin egen situation. Faren ved at opleve, at tingene ikke helt er, hvad de giver sig ud for, men først skal fortolkes for at give mening, er fantasteriet. Her erstattes den umiddelbare erfaring og handling med middelbarhed og refleksion, en anden verden skyder sig ind under den tilsyneladende, der fordobles i ydre og indre; hvad tingene ser ud til, er ikke længere, hvad de betyder.

Gabrielis har anlæg for dette fantasteri. Den 6/10 fortæller han om en tur i omegnen af skolen. Han vandrer ned til åen, hvor der i krattet har stået en stor, knudret eg, hvorunder han i sin skoletid ofte lå uden for verden og fantaserede, så alting blev skummelt og ængstende omkring ham. Træet går igen i den danske fantastroman over alle, Egede Schacks *Phantasterne* (1857). Som også dér er træet her fældet, siden han var her sidst. Det er jo et tydeligt tegn på, at han må videre fra de gamle sjælelige uvaner. I skildringen af fortidens fantasteri, men med gyldighed også senere, er det, at Sibbern bruger sit hjemmelavede ord »Indeglæde« om den fattige og uvirkelige glæde, fantasien tilbyder. Ordet betyder altså ikke »en indre glæde« i positiv forstand, men en dæmonisk, tærende sjælelig lyst. I første omgang forsoner Gabrielis sig med, at træet er fældet, sørgmodig tager han afsked med det, egeløvet også betyder: ydre, borgerlig ære.

Fantasttemaet er gennemgående i Gabrielis' liv. Da han tilbøder sin elskede og færdes med hende i sommerligt dagslys, er hans sind bagved det høflige og åndfulde ydre optændt af gruelige natsorte forestillinger og lidenskaber, det, Sibbern med et andet af sine hjemmelavede ord kalder »Indeharme« (5/12). I brev af 8/12 fortælles om denne dobbelthed. Når pigen strålede og så allermest attråværdig ud og var allermest åndfuld, da fyldtes hans indre af tilskyndelser, hvis helvede han gyser for at bringe i ord - og det la 130 der han så være med. Men ikke i kladden, hvor han fortsætter tekstens »kunde ...« med »støde hende en Dolk i Barmen og dreje den om i hendes Hjerte« (manusblad pagineret med 134). Han er altså nået ned gennem de seksuelle tilskyndelser til den nøgne aggression og død. Nogen opløsning af hans indeharme ved bekendelse og tårer blev det naturligvis ikke til den gang, men nok nu i brevskrivningens ensomme meddelelsessituation.

Jeg skal ikke fremdrage alle de fortolkningspunkter, som den litteratur, der inddrages undervejs, frembyder. Blot pege på slutpunktet, dér hvor selve bogens pointe fremstilles for første gang i litterær form,

15/1. Han har nogen tid læst Ny Testamente og far nu en græsk udgave, hvor der på titelbladet er et billede af Fugl Fønix og et latinsk citat, der peger på fuglens symbolske betydning: død og opstandelse. Jeg'et er ganske rørt og siger ting, der bliver væsentligere, end han er klar over i sammenhængen. Med en latinsk vending tager han tegnet til sig.

Som nævnt i denne efterskrifts afsnit om komposition og genre udfoldes temaet død-opstandelse i slutningen af bogen. Man kan endda sige: på helt luthersk måde. Gabrielis kan forstå og fortolke sig selv og sin eksistentielle situation. Han kan gøre sig rede til springet i tilværelsen, men ligesom nåden kommer udefra, og uden at man har gjort sig fortjent til den, kommer hans udfrielse fra krisens sted det her. Der kaldes på Gabrielis fra verden, og han lyder og bryder op. I én forstand er det død, men det er også nyt liv og nåde. Længst nede, helt på nulpunktet, griber den virkelighed, han har bedt om, ham og fører ham videre. Gud har grebet ind, eller terapien er lykkedes. Psykologisk forståeligt som en skildring af en udviklingsvej, man kan følge trin for trin, er det jo ikke. Når han er gået så langt, han kan, må han springe, og det er luthersk-teologisk korrekt. Det er Gud, der alene har initiativet i tilværelsen, nåden og frelsen kan vi ikke gøre os fortjent til, men de skænkes os udefra ved Guds suveræne handling. Dette kan være et kors for den psykologiske tanke, men er helt i tråd med tankerne i det teologisk prægede miljø, Sibbern levede i.

Litteraturlæseren og tegntyderen Gabrielis er her til slut kaldt ud af sin selvkredsens rum, han er trådt i karakter og er kommet hjem til sin bestemmelse, så han kan gå ud i verden og handle.